

Ірина Ю. Штулер
**СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

У статті розглянуто структурно-логічну схему організації та регулювання інноваційної діяльності в Україні, що становить основу формування сучасної концепції управління інноваційною діяльністю. В процесі дослідження виявлено її структуровано всі її елементи, визначено їх взаємозалежності, відповідність умовам, що склалися й можливість адаптації до змін, що відбуваються. Здійснено вибір адекватних засобів ефективного управління інвестиційною діяльністю та її елементами. Це дозволило окреслити систему трансформації та визначити необхідне забезпечення для її нормального функціонування.

Ключові слова: інноваційна діяльність; інноваційне управління; інноваційний розвиток; економічна система; гомеостазис.

Рис. 1. Літ. 11.

Ірина Ю. Штулер
**СТРУКТУРНО-ЛОГИЧЕСКАЯ СХЕМА ОРГАНИЗАЦИИ И
РЕГУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ**

В статье рассмотрена структурно-логическая схема организации и регулирования инновационной деятельности в Украине, что составляет основу формирования современной концепции управления инновационной деятельностью. В процессе исследования выявлены и структурированы все ее элементы, определены их взаимозависимости, соответствие условиям, которые сложились, и возможность адаптации к происходящим изменениям. Осуществлен выбор адекватных средств эффективного управления инвестиционной деятельностью и ее элементами. Это позволило определить систему трансформации и необходимое обеспечение для ее нормального функционирования.

Ключевые слова: инновационная деятельность; инновационное управление; инновационное развитие; экономическая система; гомеостазис.

Iryna Y. Shtuler¹

**STRUCTURAL LOGICAL FRAMEWORK OF INNOVATIVE ACTIVITY
ORGANIZATION AND REGULATION UNDER THE CURRENT
CONDITIONS OF UKRAINIAN ECONOMY'S DEVELOPMENT**

The article considers the structural logical framework of organization and regulation of innovative activity in Ukraine which forms the basis for the formation of the contemporary concept of innovative activity management. In the process of this research the author has revealed and structured all the elements in their interdependence, applicability to current changes and adaptability to all changes that are taking place. The selection of relevant tools for the efficient management of investment activity and its components has been carried out. This enabled outlining the system of transformation and defining the necessary support for its fully stable functioning.

Keywords: innovative activity; innovation management; innovative development; economic system; homeostasis.

Постановка проблеми. Демократичні реформи, як і інтенсифікація процесів створення технотронного суспільства в Україні на разі є неможливими без

¹ National Academy of Management, Kyiv, Ukraine.

структурної оптимізації науки та бізнесу, у т.ч. згладження перекосів і деформацій у структурі галузей національної економіки та територіальному розміщенні продуктивних сил. Це потребує демонополізації, роздержавлення й приватизації, вільного функціонування ринку праці, змін регіональної спеціалізації й формування цивілізованої ринкової інфраструктури.

Політичні підгрунтя в інноваційній діяльності призвели до того, що більшість регіонів України виявилися фактично без науко-технологічного забезпечення. Матеріально-фінансові ресурси спрямовуються в науку за залишковим принципом. Спостерігається широке розкидання тематики наукових розробок і довільний відбір провідних напрямків досліджень. Спеціалізація наукових організацій і монополізація напрямків наукових досліджень виключили конкуренцію. Результатом стала низька мобільність і адаптивність наукового потенціалу, труднощі при здійсненні інноваційних процесів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку національного господарства, економічного потенціалу та інноваційного розвитку економічних систем присвячено праці відомих вітчизняних учених: В.М. Гейця [1], М.М. Єрмошенка [2], С.А. Єрохіна [2], В.Я. Шевчука [4], Г.К. Ялового [5] та ін. Серед зарубіжних варто відзначити праці В. Парето [10], Д. Сакса [3], Й. Шумпетера [11].

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Досі залишаються невирішеними питання щодо теоретичних та методологічних аспектів формування організаційно-економічних механізмів активізації інноваційної діяльності. Не відпрацьовано такі концептуальні питання, як організація і регулювання інноваційної діяльності в сучасних умовах національної інноваційної системи.

Метою дослідження є аналіз організації та регулювання інноваційної діяльності України та на цій основі виведення структурно-логічної схеми національного економічного зростання, що спирається на інновації.

Основні результати дослідження. Сучасні дослідження доводять, що нерозвинутою залишається наукова інфраструктура. Відсутніми є критерії реальної ефективності внеску науки в соціально-економічний розвиток країни [7].

Багато в чому це обумовлено скороченням бюджетного фінансування наукових організацій і зокрема вкрай низькою оплатою праці вчених. Затягнуте законодавче вирішення проблем приватизації в науці призвело до безлічі проміжних форм і структур. Внаслідок цього багато галузевих наукових розробок приватизовані в ході акціонування, кооперування та оренди підприємств різних форм господарювання. Очевидно, що тільки прийняття на рівні держави конструктивної концепції цивілізованого розвитку українського суспільства здатно вирішити технологічні проблеми України.

У цивілізованих країнах світу давно минули процеси регіоналізації науки й склалася система розподілу функцій за центрами, вироблено принципи визначення пріоритетних напрямків досліджень на місцях і в центрі, встановлено розумні співвідношення у фінансуванні фундаментальних досліджень та регіональних програм. Відзначимо, що система управління включає автономію регіонів у виборі мети й учасників досліджень при провідному значенні державного фінансування та регулювання при рішенні проблем на найважливіших напрямках забезпечення ефективності суспільної праці та її міжнародного

розподілу. При цьому в багатьох країнах, наприклад, у Франції та Італії, державна й регіональна політика в науці реалізуються в системі державних і регіональних прогнозів та програм, у т.ч. програм підтримки інноваційної сфери. У країнах ЄС за останні 10–15 років різко зріс інтерес до інноваційної діяльності, що розглядається як найбільш динамічний ресурс економічного зростання в умовах значного погіршення можливостей для самозростання капіталу [2].

На основі викладеного можна відтворити узагальнену структурно-логічну схему організації й регулювання інноваційної діяльності в Україні з метою її галузевої та територіальної активізації й оптимізації, наведену у вигляді трьох взаємозалежних комплексів заходів (рис. 1).

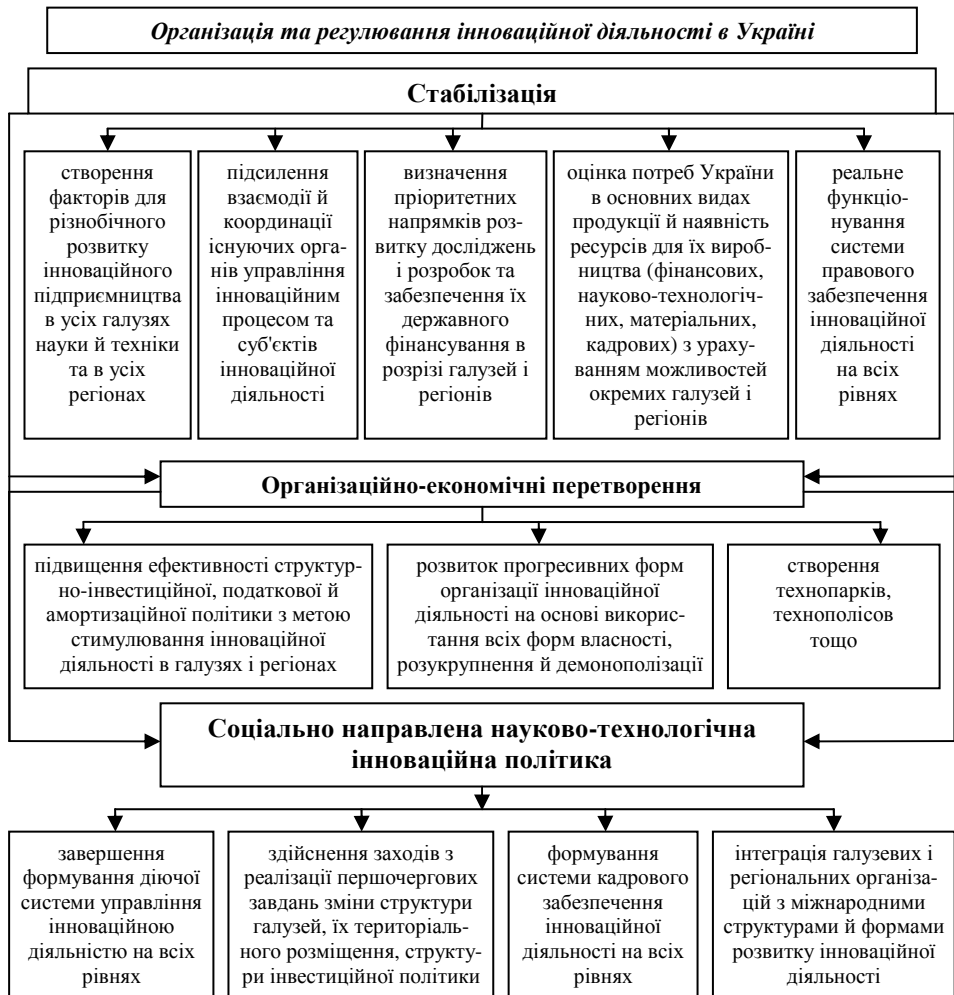

Рис. 1. Узагальнена структурно-логічна схема організації та регулювання інноваційної діяльності в Україні, авторська розробка

Перший комплекс заходів пов'язаний з відносною стабілізацією: оцінювання потреб України в основних видах продукції й наявність ресурсів для їх

виробництва (фінансових, науково-технологічних, матеріальних, кадрових) з урахуванням можливостей окремих галузей і регіонів; визначення пріоритетних напрямків розвитку досліджень і розробок та забезпечення їх державного фінансування в розрізі галузей і регіонів; створення факторів для різнобічного розвитку інноваційного підприємництва в усіх галузях науки й техніки та в усіх регіонах; підсилення взаємодії і координації існуючих органів управління інноваційним процесом та суб'єктів інноваційної діяльності; реальне функціонування системи правового забезпечення інноваційної діяльності на всіх рівнях.

Другий комплекс заходів пов'язаний з організаційно-економічними перетвореннями: підвищення ефективності структурно-інвестиційної, податкової й амортизаційної політики з метою стимулювання інноваційної діяльності в галузях і регіонах; розвиток прогресивних форм організації інноваційної діяльності на основі використання всіх форм власності, розукрупнення й монополізації виробництва; створення технопарків, технополісів тощо.

Третій комплекс заходів передбачає соціальну направленість науково-технологічної інноваційної політики: завершення формування діючої системи управління інноваційною діяльністю на всіх рівнях; здійснення заходів з реалізації першочергових завдань зміни структури галузей, їх територіального розміщення, структури інвестиційної політики; формування системи кадрового забезпечення інноваційної діяльності на всіх рівнях; здійснення інтеграції галузевих і регіональних організацій з міжнародними структурами й формами розвитку інноваційної діяльності [8].

Сучасна стратегія розвитку інноваційної діяльності потребує докорінної перебудови усієї системи організаційних, економічних та інших відносин, що забезпечують активізацію фундаментальних досліджень, створення на цій основі прогресивних технологій та нової техніки, збільшення масштабів і скорочення часу на їх практичне впровадження, посилення міжгалузевого характеру науково-технічних розробок та технологій. При цьому зберігається загальна мета – формування національного ринку науково-технічної продукції, ефективне функціонування якого має бути гарантовано відповідною економічною та правовою базою. Саме цей ринок повинний і може стати головним компонентом макроекономічної політики держави.

Загалом, інноваційна активність суспільства визначається двома складовими: державна фінансова підтримка конкретних науково-технічних програм і проектів, спрямованих на виробництво нової конкурентоспроможної продукції, та, що не менш важливо, створення законодавчих нормативних факторів для активізації ділової наукової діяльності в наукомісткому виробництві. У цьому сенсі принципи та постулати інноваційної політики взаємопов'язані і здебільшого співпадають з багатьма елементами інших аспектів державної економічної та науково-технічної політики, як з точки зору внутрішніх, так і зовнішніх факторів реалізації. До зовнішніх факторів реалізації державної інноваційної політики можна віднести: стан розвитку ринкової економіки, особливо в частині створення гарантій вільної конкуренції між суб'єктами господарювання; вдосконалення банківської системи, розвиток функціонування капіталу, реалізація програм, що сприяють акумуляції децентралізованих капіталів; стабілізація законодавчих факторів економічної діяльності у

виробничій та науково-технічній сфері. Внутрішні умови визначають правові та організаційно-економічні засади життєдіяльності науково-технічного сектору національної економіки. Важливе значення для реалізації інноваційної політики має визначення напрямків структурних змін в економіці, а також політики розвитку інфраструктури та визначення пріоритетів [10].

Загальні засади державної інноваційної політики можна поділити на дві групи. Перша з них включає невідкладні заходи, які мають бути впроваджені в найкоротший час й можуть дати швидкі результати. До них слід віднести: зміни фінансової системи та оподаткування, а також кредитної політики, спрямовані на підтримку інноваційності економіки, включаючи надання позик на вигідних для інвесторів умовах, особливо задля кредитування та інвестування інноваційних проектів з тривалими строками реалізації; формування політики товарообміну з зарубіжними країнами; створення правового поля для формування нових організаційних форм науково-дослідної діяльності, поєднання наукового та виробничого потенціалів, що полегшують інноваційний клімат у державі; створення інфраструктурних та ризикових науково-дослідних, інформаційних та консалтингових форм інноваційної діяльності; розвиток автоматизованих систем накопичення та розповсюдження інформації про наявний науково-технічний потенціал та споживачів його виробничого використання; формування організаційно-економічних механізмів, що мають сприяти інноваційній активності діючого виробництва, підтримки науково-дослідних розробок у межах державних науково-технічних пріоритетів [3].

Друга група охоплює не менш важливі за своїм значенням довгострокові заходи. До них може бути віднесені: збільшення частки витрат на наукові та експериментально-конструкторські розробки в загальній сумі валового національного продукту; державна підтримка тих сфер досліджень, які сприяють підвищенню інноваційної активності в економіці; розвиток тих секторів економіки, які спрямовані на структурну перебудову та реконструкцію діючого виробництва, використання прогресивних та високих технологій; перетворення форм власності в науково-технічній та виробничій сфері; розвиток системи освіти та професійної підготовки й перекваліфікації, що відповідає темпам та напрямкам технологічного переозброєння виробництва; формування факторів, що сприяють розвитку інфраструктури, орієнтованої на підтримку інноваційної діяльності, зміцненню зв'язків науки та виробництва. Наприклад, підтримка таких структур як технологічні парки, інкубатори бізнесу й інші, що займаються трансфером технологій, а також впровадженням інновацій та консалтінгом в сфері виробництва; розвиток економічних зв'язків, а також науково-технічного співробітництва з закордонними партнерами, створення факторів, що сприяють іноземним інвестиціям, а також імпорту та експорту технологій [9].

Ефективність побудованої на цих засадах державної інноваційної політики значною мірою залежить від: її інформаційної прозорості, враховуючи й можливості вільного одержання вірогідної інформації про стан національного технічного потенціалу й ринки інновацій, визначення пріоритетів фінансування інноваційних проектів, розвиток культури менеджмента інноваційних процесів, принципів підтримки інноваційної діяльності як у науково-техніч-

ній, так і у виробничій сферах; розвитку систем інтеграції під керівництвом органів влади учасників інноваційних проектів, організаційно-економічних та правових засад поєднання їх капіталів та інтелектуальних продуктів, максимального залучення фахівців на основі конкурсного відбору.

Висновки. Україна повинна при реалізації інноваційної політики орієнтувати управлінські структури на виконання функцій координації, регулювання та стимулювання. При цьому слід враховувати, що ринок науково-технічної продукції в Україні, з огляду на його нецивілізований характер, має низку особливостей: виробники науково-технічної продукції, зазвичай, виступають монополістами на цьому ринку внаслідок традиційно жорсткої спеціалізації; більшість споживачів науково-технічної продукції – відомчі органи й підприємства, які теж є монополістами внаслідок виробничих зв'язків, що склалися; низький рівень конкуренції на цьому ринку визначає монополю високі ціни на продукти науково-технічної діяльності. Важливо враховувати й те, що при нецивілізованих ринкових відносинах суб'єкти підприємництва майже завжди прагнуть найшвидше отримати максимальний прибуток. Таким агентам ринку не притаманна стратегічна орієнтація, що передбачає врахування інноваційних факторів. У цих умовах використання державних важелів управління інноваційними процесами стає особливо важливим, що не виключає використання ринкових важелів їх активізації. Основним завданням інноваційної діяльності управлінських органів держави є стимулювання скорочення життєвого циклу продукту та пришвидшення оновлення технічного та технологічного рівнів виробництва [9].

Загалом, інноваційно-інвестиційний процес має спільну та взаємозалежну сферу реалізації, найтіснішим чином пов'язану із завданням цивілізованої трансформації національної економіки. При цьому держава має забезпечувати всі сфери трансформаційної політики – структурну динаміку, стабілізацію очікувань та належну систему реалізації інноваційної політики.

1. *Гесць В.М., Семиноженко В.П.* Інноваційні перспективи України: Монографія. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
2. Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства: *Наук. монографія / Наук. ред. М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін.* – К.: НАУ, 2008. – 216 с.
3. *Сакс Д.* Макроэкономика. Глобальный аспект. – М., 2005. – 848 с.
4. *Шевчук В.Я.* Формування інноваційної моделі сталого розвитку України в посткризовий період // *soskin.info*.
5. *Яловий Г.К., Колесок С.В., Іваницька О.В.* Сутність інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства // *наука.kushnir.mk.ua*.
6. *Akamatsu, K.* (1962). A historical pattern of economic growth in developing countries. *Journal of Developing Economies*, 1(1): 3–25.
7. *Aspinwall, R.* (2005). *Handbook for Innovation Strategy*. W. 145 p.
8. *Freem, R.* (2005). *The Economics of Technological Innovations*. London. 105 p.
9. *Mensch, G.* (1979). *Stalemate in Technology: Innovations Overcome the Depression*. Cambridge, Massachusetts.
10. *Pareto, W.* (1906). *Course of Political Economy*. London. 801 p.
11. *Schumpeter, J.A.* (1954). *Economic Doctrine and Method: An historical sketch*. New York, Oxford University Press. 208 p.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2016.